

Dyrektywa, która nakazuje opuścić „ojczyznę” - analiza sytuacji ludu tubylczego w Kenii

Roksana Pawężka

Security
in practice

Dyrektywa, która nakazuje opuścić „ojczyznę” – analiza sytuacji ludu tubylczego w Kenii

Opracowała: Roksana Pawężka

Sytuacja w lesie Mau znajdującym się na terenach Kenii zmusiła co najmniej 700 osób do opuszczenia swoich domostw. Ofiarami są także dzieci i osoby niepełnosprawne¹. Organizacja Amnesty International poinformowała, że świadkowie donoszą o braku schronienia dla poszkodowanych. Trwające wysiedlenia mieszkającego tam ludu stanowią bezpośredni skutek dyrektywy z dnia 30 września 2023 r. wydanej przez prezydenta Williama Ruto. Z oświadczenia w sprawie przymusowych eksmisji ludów tubylczych w Kenii (listopad 2023 r.) wynika, że takie działania naruszają kenijskie prawo i wyroki Afrykańskiego Trybunału Praw Człowieka i Ludów w sprawie ludu Ogiek².

W lesie Mau od lat rząd przeprowadza eksmisje, twierdząc, że mają one na celu ochronę ekosystemu. Głównymi problemami są nielegalna wycinka drzew i oczyszczanie gruntów. Władze wskazują też na konieczność ochrony wież ciśnieni znajdujących się na tym terenie. Jeśli sytuacja nie zostanie rozwiązana, może to negatywnie wpłynąć na ludność mieszkającą w dolnym biegu rzeki³.

„Opiekunowie wszelkich roślin i dzikich zwierząt”

Ogiekowie są rdzenną ludnością etniczną zamieszkującą Kenię. Ich grupa liczy 20 000 osób, z czego 15 000 zamieszkuje tereny lasu Mau, zajmujące 400 000 ha. W jego skład wchodzi siedem okręgów administracyjnych⁴. Społeczeństwo Ogieków, pierwotnie zasiedlające cały centralny region wyżynny Afryki Wschodniej, nie ma scentralizowanych

---

¹ Joint statement on forced evictions of Indigenous Peoples in Kenya November 2023, „Amnesty International”, 5.12.2023, <https://www.amnesty.org/en/documents/afr32/7499/2023/en/>, 21.12.23.

² Tamże.

³ K. Kirui, *State to evict encroachers in Mau Forest- Ruto*, „The Star”, 1.10.2023, <https://www.the-star.co.ke/counties/rift-valley/2023-10-01-state-to-evict-encroachers-in-mau-forest-ruto/>, 21.12.23.

⁴ *African Court on Human and Peoples' Rights*, 26.05.2017, <https://www.forestpeoples.org/sites/default/files/documents/Application%20006-2012%20-%20African%20Commission%20on%20Human%20and%20Peoples%E2%80%99%20Rights%20v.%20the%20Republic%20of%20Kenya.1.pdf>, 28.12.2023.

instytucji przywódczych⁵. Stanowią jedną z największych społeczności łowiecko-zbierackich w Kenii i mają ogromną wiedzę na temat zasobów leśnych⁶.

Rozprawy sądowe

Postępowania sądowe rozpoczęły się w 2009 r. Ogiekowie otrzymali trzydziestodniowe zawiadomienie o konieczności opuszczenia zamieszkiwanych terenów. Rząd odmówił uznania ich za rdzenną ludność pomimo zajmowania przez nich terenów lasu od najdawniejszych czasów⁷. Poszkodowani utrzymywali natomiast, że nakaz został wydany z uwagi na fakt, iż las stanowi zastrzeżoną strefę zlewni wody⁸.

Mapa 1. Obszar lasu Mau zaznaczony na mapie Kenii.

⁵ N. Ohenjo, *Kenya's Castaways: The Ogiek and National Development Processes*, „Minority rights group international”, <https://minorityrights.org/wp-content/uploads/old-site-downloads/download-91-Kenyas-Castaways-The-Ogiek-and-National-Development-Processes.pdf>, 28.12.2023.

⁶ *Ogiek in Kenya*, „Minority Rights Group”, 12.2021, <https://minorityrights.org/communities/ogiek/>, 26.01.2024.

⁷ *Ogiek case: protection of an indigenous community in Kenya*, „Amnesty International”, 25.06.2023, <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2023/06/ogiek-case-protection-of-an-indigenous-community-in-kenya/>, 28.12.2023.

⁸ *African Court on Human and Peoples...*

Lud Ogiek postawił następujące żądania:

- powstrzymanie wysiedleń z lasu Mau;
- zaniechanie nękania i zastraszania;
- uznanie historycznego gruntu ludu Ogiek;
- zapłata odszkodowania za poniesione przez nich straty.

Jak podaje „Minority Rights Group”, w 2009 r. dwie organizacje pozarządowe – Centre for Minority Rights Developments (CEMIRIDE) i Ogiek People’s Development Program (OPDP) – w ramach interwencji w sprawie ludu tubylczego wniosły sprawę przeciwko rządowi Kenii do Afrykańskiej Komisji Praw Człowieka i Ludów. W kwietniu 2010 r. dołączyła do nich Minority Rights Group International (MGR), która sierpniu 2010 r. złożyła wniosek o dopuszczenie do sprawy Komisji Afrykańskiej, a ta w 2012 r. skierowała ją do Afrykańskiego Trybunału Praw Człowieka i Ludów. Ten 15 marca 2013 r. wydał postanowienie o zastosowaniu środków tymczasowych, nakazując rządowi kenijskiemu powstrzymanie się od wszelkich działań, mogących stanowić zagrożenie dla postanowień wniosku głównego⁹. W kolejnych pismach z dnia 20 i 26 września 2013 r. oraz 3 lutego 2014 r. skarżący informowali, że rząd nie stosuje się do nakazu zastosowania środków tymczasowych¹⁰. 26 maja 2017 r. Afrykański Trybunał Praw Człowieka i Ludności orzekł, że Kenia naruszyła prawo do kultury ludności Ogiek, wysiedlając ich z obszaru lasu Mau¹¹.

23 czerwca 2022 r. Afrykański Trybunał Praw Człowieka i Ludów nakazał rządowi kenijskiemu zwrócić ziemi oraz wypłatę odszkodowań w wysokości 57 850 000 szylingów kenijskich w związku z poniesionymi stratami materialnymi (utrata domów i gospodarstw). Sąd zwrócił również uwagę na fakt poniesienia przez lud strat moralnych poprzez m.in. odmowę uznania ich za pełnoprawne plemię. Z uwagi na to kenijski rząd został zobowiązany do wypłaty dodatkowych 100 000 000 szylingów kenijskich. Sąd

---

⁹ *African Commission of Human and Peoples’ Rights v Kenya (the ‘Ogiek case’)*, „Minority rights group international”, 14.11.2016, <https://minorityrights.org/2016/11/14/the-ogiek-case/>, 28.12.2023.

¹⁰ *African Court on Human and Peoples...*

¹¹ *African Commission of Human and Peoples’ Rights v Kenya...*

zaznaczył, że Kenia powinna podjąć niezbędne działania ustawodawcze, administracyjne i inne, aby w pełni uznać Ogieków za rdzenną ludność kraju¹².

Aktualne problemy

Podczas uroczystości pogrzebowej Mzee Titame ole Sankei prezydent Kenii William Ruto poruszył kwestię lasu Mau i wezwał zamieszkujący go lud do jego natychmiastowego opuszczenia. Poinformował także o planach rządu dotyczących ogrodzenia wszystkich wież ciśniń, mających na celu ochronę ich przed ingerencją człowieka: „Ochrona naszych wież ciśniń nie podlega negocjacom. Nie będziemy szczenić wysiłków, aby chronić nasze lasy. Intruzi zostaną usunięci”¹³.

Według raportu Ogiek Peoples’ Development Program (OPDP) z dnia 26 października 2023 r. sytuacja ta grozi kryzysem humanitarnym. Szef okręgu wzywa lud do opuszczenia domów ze względu na zbliżający się kryzys, swoją decyzję usprawiedliwiając wykonywaniem poleceń przełożonych. Społeczeństwo jest bezradne wobec tej sytuacji, a próby interwencji ze strony społeczności Ogieków w innych służbach okazały się bezskuteczne¹⁴.

Społeczność Ogieków wzywa władze, organizacje rządowe i pozarządowe, a także obywatele do podjęcia działań w celu zapobieżenia kryzysu humanitarnemu. Ponadto mieszkańcy lasu Mau twierdzą, że fundusze przeznaczone na ochronę wież ciśniń w Kenii mogą być czynnikiem motywującym przesiedlenia. Zaaapelowali także o zaprzestanie działań wysiedlających oraz respektowanie wyroku Afrykańskiego Trybunału Praw Człowieka¹⁵

---

¹² B. Nduwayezu, *Kenya ordered to redress wrongs done to ogiek indigenous minority*, „Justiceinfo.net”, 29.07.2022, <https://www.justiceinfo.net/en/104150-kenya-ordered-redress-wrongs-done-ogiek-indigenous-minority.html>, 28.12.2023.

¹³ Z. Jama, *Ruto tells those who have encroached Mau Forest to leave immediately*, „Citizen Digital”, 1.10.2023, <https://www.citizen.digital/news/ruto-tells-those-who-have-encroached-mau-forest-to-leave-immediately-n328462>, 29.12.2023.

¹⁴ *Ogiek face evictions despite African Court’s judgment*, „Ogiek Peoples’ Development Program”, 26.10.2023, <https://www.iwgia.org/doclink/opdp-statement-ogiek-face-evictions-despite-african-court%E2%80%99s-judgment-eng-oct-2023/eyJ0eXAiOiJKV1QiLCJhbGciOiJIUzI1NiJ9.eyJzdWUiOiJvcGRwLXN0YXRlbWVudC1vZ2llay1mYWNLWV2aWN0aW9ucy1kZXNwaXRILWFmcmljYW4tY291cnRcdTIwMTlzLWp1ZGdtZW50LWVuZy1vY3QtMjAyMyIsImVudCI6ImY5ODM5NCwiZXhwIjoxNjQ0NDg0MDk0fQ.gk9rcUWQUcQaikAR7NjwiyQgg2utEZ3bdZLugyvssx4>, 29.12.2023.

¹⁵ Tamże.

Wydany 15 listopada 2023 r. nakaz lokalnego sądu spowodował wstrzymanie wysiedleń. Jednak mieszkańcy twierdzą, że policjanci wciąż znajdują się rejonie Sasimwani w hrabstwie Narok. Wcześniej, 6 listopada, Afrykańska Komisja Praw Człowieka i Ludów podjęła próbę kontaktu z kenijskim rządem. W piśmie zawarto żądanie „zaprzestania eksmisji, aby ograniczyć nieodwracalne szkody, które mogą zostać wyrządzone życiu, integralności cielesnej, źródłom utrzymania, życiu rodzinnemu, bezpieczeństwu i ochronie” ludu Ogiek¹⁶.

Podsumowanie

Cel ochrony lasów jest zgodny z prawem. Jednak należałoby przyjrzeć się środkom, za pomocą których rząd Kenii dąży do jego osiągnięcia. Eksmisje powinny być przeprowadzane w sposób zgodny z prawem człowieka¹⁷. Ponadto, zgodnie z nakazem Afrykańskiego Trybunału Praw Człowieka i Ludów, władza jest zobligowana do kontaktowania się z Ogiekami we wszystkich sprawach dotyczących ich ziemi¹⁸. Wciąż nie wiadomo, czy lud Ogiek będzie mógł pozostać na dotychczas zajmowanym terenie i czy rząd znajdzie sposób na rozwiązanie problemu, jednak poszukiwanie konsensusu może trwać przez kolejne lata.

---

¹⁶ D. Kirui, *Kenya's Ogiek people fight on against eviction from Mau Forest*, „Aljazeera”, 24.11.2023, <https://www.aljazeera.com/features/2023/11/24/kenyas-ogiek-people-fight-on-against-eviction-from-mau-forest>, 29.12.2023.

¹⁷ *Illegal eviction of Ogiek indigenous community from ancestral home in Mau Forest, Kenya*, „Minority rights group international”, 28.10.2009, <https://minorityrights.org/2009/10/28/illegal-eviction-of-ogiek-indigenous-community-from-ancestral-home-in-mau-forest-kenya/>, 29.12.2023.

¹⁸ *Kenyan government must end illegal evictions of Ogiek in Mau Forest*, „Reliefweb”, 4.11.2023, <https://reliefweb.int/report/kenya/kenyan-government-must-end-illegal-evictions-ogiek-mau-forest>, 29.12.2023.